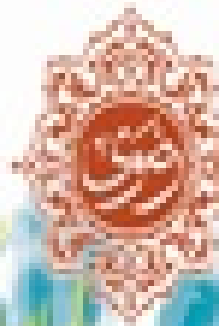

استان علمی و پژوهشی
مجلس شورای اسلامی ایران

۲۷

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

زیارت! مکتب محبت

حسین ابراهیمی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

رهنما ۴۷ (زیارت مکتب محبت)

نویسنده:

اداره تولیدات فرهنگی آستان قدس رضوی معاونت
تبلیغات و ارتباطات اسلامی

ناشر چاپی:

انتشارات آستان قدس رضوی - به نشر

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۶	رهنما ۴۷ (زیارت مکتب محبت)
۶	مشخصات کتاب
۶	اشاره
۹	زیارت؛ مکتب محبت
۱۲	۱. درآمد
۱۶	۲. زیارت در لغت
۱۸	۳. زیارت در اسلام
۲۴	۴. چیستی زیارت
۲۸	۵. آثار زیارت
۳۴	۶. مرز توحید و شرک
۴۰	۷. بی معنایی مرگ برای صالحان
۴۶	۸. مخالفان ناکام
۴۷	برای مطالعه بیشتر
۴۸	درباره مرکز

رهنما ۴۷ (زیارت مکتب محبت)

مشخصات کتاب

عنوان و نام پدیدآور: زیارت؛ مکتب محبت / گردآورنده معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی [آستان قدس رضوی].

مشخصات نشر: مشهد: انتشارات قدس رضوی، ۱۳۹۱.

مشخصات ظاهری: ۵۰ص: ۱۱×۱۷س م.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۵۴۳-۶۶-۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: زیارت و زائران

شناسه افزوده: آستان قدس رضوی. معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی

شناسه افزوده: موسسه انتشاراتی قدس رضوی

رده بندی کنگره: BP۲۶۲/ز ۹۴/۱۳۹۱

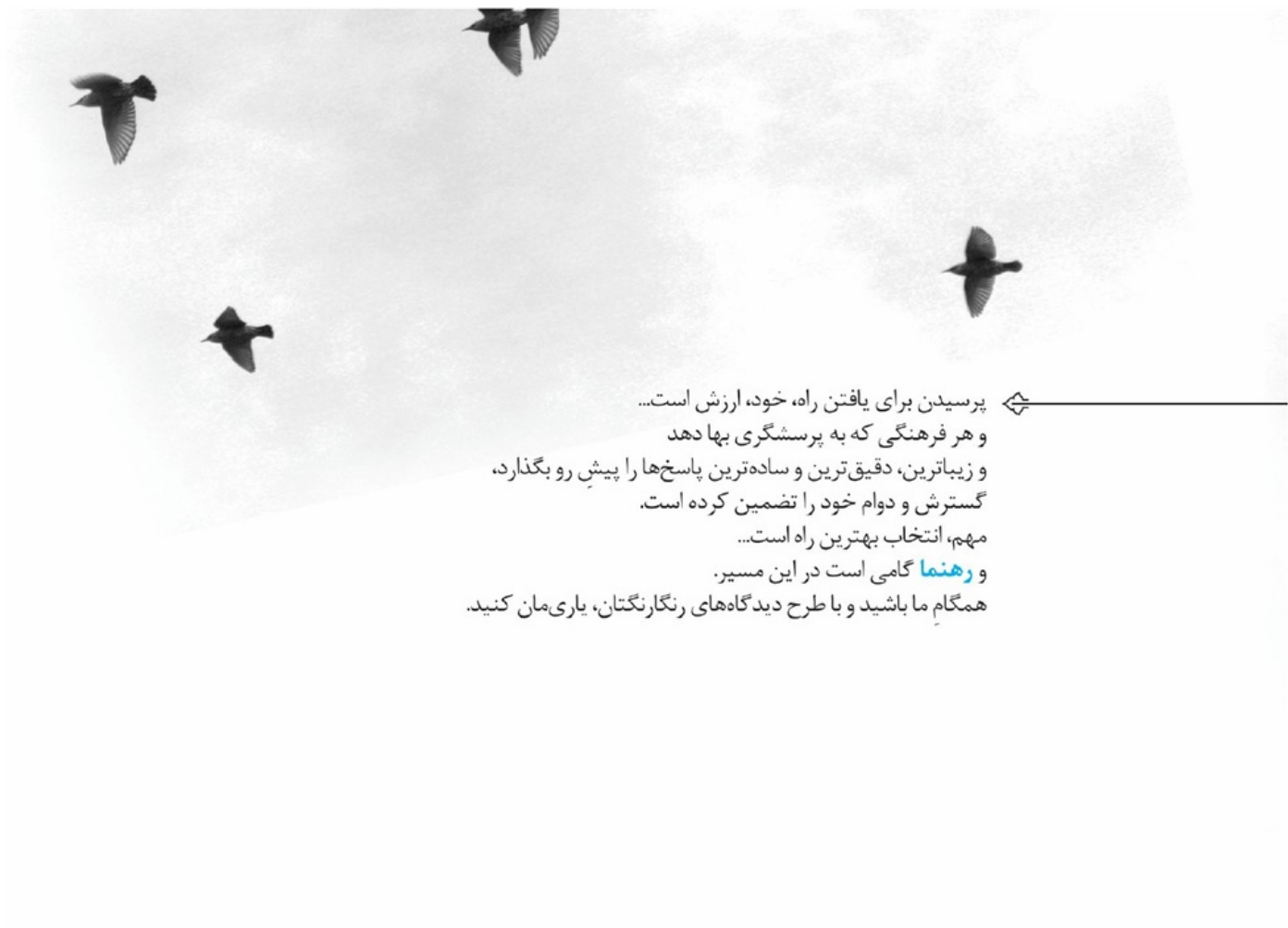
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۷۶

شماره کتابشناسی ملی: ۲۸۶۶۰۷۹

ص: ۱

اشاره

پرسیدن برای یافتن راه، خود، ارزش است...
و هر فرهنگی که به پرسشگری بها دهد
و زیباترین، دقیق‌ترین و ساده‌ترین پاسخ‌ها را پیش رو بگذارد،
گسترش و دوام خود را تضمین کرده است.
مهم، انتخاب بهترین راه است...
و **ره‌نما** گامی است در این مسیر.
همگام ما باشید و با طرح دیدگاه‌های رنگارنگتان، یاری‌مان کنید.

سه پرسش را در این نوشتار پاسخ می گیرید:

؟ در پس تأکیدهای فراوان بر زیارت مزار پیشوایان دین، چه حکمت هایی نهفته است؟

؟ حضور در زیارتگاه ها و انجام دادن آداب و احکام توصیه شده، چه آثار عملی مثبتی بر زائر می گذارد؟

؟ مخالفان توسل و زیارت و عتبه بوسی و... چه مبنایی دارند و بهترین پاسخ به آنان چیست؟

ص: ۵

۱. درآمد

در نگاه قرآن و اسلام، هدف از آفرینش، بندگی خداست: [وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ] (۱) و نیز، فلسفه بعثت انبیا همان عبادت می باشد: [وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ...]. (۲) از طرفی، برترین مقام و امتیاز همان عبدِ خدا **U** شدن است: [سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ]، [وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ]. علاوه بر این، تنها راه سعادت و تکامل لایق به حال انسان، در عبودیت است؛ به گونه ای که قرآن می فرماید: [وَأَنِ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ]. (۳)

از طرف دیگر، معیار عبد زیستن است، نه فقط مناسکی را برای ساعتی انجام دادن. امام علی می فرماید: «الْهِيَ كَفَى بِي عِزًّا أَنْ أَكُونَ لَكَ عَبْدًا». (۴) باید خود را در تمام حالات، مملوک خدا **U** دید و از همه

ص: ۸

۱- ذاریات ۵۶.

۲- نحل، ۳۶

۳- یس، ۶۱ و آل عمران، ۵۱: «... و اینکه مرا بپرستید. این است راه راست.»

۴- مجلسی، بحارالانوار، ج ۷۷، ص ۴۰: «خدایا، همین عزت مرا بس که بنده توام.»

وابستگی های مادی و علائق حیوانی رها شد و فقط طالب و تسلیم پروردگار U بود. به همین دلیل، اسلام از عوامل غفلت آور نهی کرده و به آنچه موجب ذکر و توجه قلبی به خداU و جدایی از مظاهر مادی است، مانند یاد معاد، توصیه و تأکید کرده است. حضور در مشاهده متبرک و آرامگاه رهبران دین و شخصیت های الهی، یکی از راه های مهم برای توجه قلبی و یاد خداU می باشد.

شیعه هرگز به امام، نگاه استقلالی (اینکه امامان قدرتی بالذات در برابر خداوندU دارند) نداشته است؛ بلکه پیشوایان دینی با پاکی و صفای باطن که حاصل عبودیت است، به اذن خداU، واسطه می شوند. این معنا، در متن زیارت نامه ها آمده است: «أَتَقَرَّبُ إِلَى اللَّهِ بِحُبِّكُمْ وَ مُتَقَرَّبُ إِلَيْكُمْ بِزِيَارَةِ قَبْرِ أَخِي رَسُولِكِ وَ أَتُوَسِّلُ وَ أَتُوَجِّهُ وَ بَزِيَارَةِ حَبِيبِ حَبِيبِكَ تَقَرَّبْتُ؛ أَللَّهُمَّ الْيَكِّ صَمَدْتُ مِنْ إِرْضَى... رَجَاءَ رَحْمَتِكَ.» زائر هم در زیارتگاه ها به دعا، نماز، قرائت قرآن و ذکر خداU می پردازد و در عین احترام و توجه به مقام قرب آنان و موقعیتشان نزد پروردگارU، از آنان بهره مند می شود؛ همان گونه که در زمان پیامبر نزد آن حضرت می آمدند و از خداU، طلب مغفرت می کردند: [وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَ

اسْتَغْفِرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوْحِدُوا لِلَّهِ تَوَّابًا رَحِيمًا] (= اگر آنان وقتی به خود ستم کرده بودند، پیش تو می آمدند و از خدا آمرزش می خواستند و پیامبر [نیز] برای آنان طلب آمرزش می کرد، قطعاً خدا را توبه پذیر مهربان می یافتند.) (۱) یا همانند فرزندان حضرت یعقوب که از پدرشان خواستند تا برای آنان، در پیشگاه خداوند، استغفار کند: [قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا.] (= گفتند: ای پدر، برای گناهان ما آمرزش خواه.) (۲) حضرت نفرمودند که چرا مرا واسطه قرار دادید و باید مستقلاً سراغ خدا بروید؛ بلکه فرمودند: [قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ

رَبِّي إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ.] (= به زودی از خدایم برای شما طلب آمرزش کنم؛ زیرا او آمرزنده مهربان است.) (۳) همین طور است وعده حضرت ابراهیم، به استغفار برای پدرش. (۴)

ص: ۱۰

۱- . نساء، ۶۴.

۲- . یوسف، ۹۷.

۳- . یوسف، ۹۸.

۴- . توبه، ۱۱۴.

۲. زیارت در لغت

زیارت از ماده زور و به معنای قصد، میل، دیدار، ملاقات و بالای سینه است. در اصطلاح، نوعی اُنس و تمایل قلبی، همراه با حرکتِ حسی و تکریم و تعظیم کسی می باشد و شاید مرحله نهایی آن، عشق و اطاعت از زیارت شونده و همانند او شدن در عقیده و عمل باشد. (۱) در حدیث آمده است: «اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنْ زُوَّارِكِ» (= خدایا مرا از قصدکنندگان و پناهندگان در گاهت قرار بده). (۲) این واژه در دو جای قرآن آمده است: تکاثر، آیه ۲ و کهف، آیه ۱۷. مراد از «قول زور» در حج، آیه ۳۰ و فرقان، آیه ۴ سخن منحرف از حق و دروغ و گفتار ظالمانه است. (۳)

ص: ۱۲

۱- نجفی، جواهر الکلام، فی شرح شرایع الاسلام، ج ۲۰، ص ۴۴۱.

۲- بحار الانوار، ج ۸۱، ص ۳۷۷.

۳- راغب، مفردات؛ اقرب الموارد؛ مجمع البحرین؛ قاموس القرآن.

۳. زیارت در اسلام

زیارت و احترام شخصیت های علمی، انقلابی، مکتبی و ملی، در تمام ملت ها و امت ها وجود دارد و اصلی فطری و عقلایی است که در تمام ادوار زندگی بشر، به چشم می خورد. اسلام از آنجا که دینی جامع و پاسخ گو به تمام تمایلات انسان است، اصل زیارت را به دور از خرافات جاهلی و تحریفات شرک آلود، برای پیروان خود تبیین کرده است. به زیارتِ خوبان خدا رفتن، عمل کردن به آیه [یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ] (۱) است که مؤمنان را به دور از شرک و کفر، به دنبال وسیله رفتن و توسل جستن توصیه می کند.

احادیث فراوان متواتر و متنوعی در کتاب های شیعه و سنی در این باره آمده است و نگارش صدها کتاب از اهل تسنن و تشیع، درباره آداب و احکام زیارت، همه حاکی از اهمیت زیارت و

ص: ۱۵

۱- . مائده، ۳۵: «ای کسانی که ایمان آورده اید، از خدا پروا کنید و به او [توسل و] تقرب جوید و در راهش جهاد کنید؛ باشد که رستگار شوید.»

نقش سازنده و مؤثر آن در تربیت و هدایت فرد و جامعه و نیز حفظ و نشر فرهنگ دینی است.^(۱)

عالمان سنی و شیعه روایات فراوانی در باب توسل نقل کرده اند که متواتر بودن آن ها ما را از بررسی سندشان بی نیاز می کند. به طور کلی، زیارت قبور انبیا، امامان، اولیا و صالحان، اصلی ارزشی و پذیرفته شده در فرق اسلامی، غیر از وهابیت، است: سمهودی، دانشمند مشهور سنی، در کتاب خود کمک و شفاعت خواستن از پیامبر را قبل و بعد از رحلتش و در عالم برزخ و قیامت، جایز می داند.^(۲) امام شافعی، پیشوای بزرگ اهل تسنن، در توسل به اهل بیت شعری بدین مضمون نقل کرده است: «خاندان پیامبر وسیله من نزد خدا هستند و امیدوارم به وسیله آنان، فردای قیامت نامه عمل مرا به دست راستم بدهند.»^(۳) همچنین، آلوسی می گوید:

ص: ۱۶

۱- امینی، الغدیر؛ کامل الزیارات؛ بحارالانوار.

۲- وفاء الوفاء، ج ۳، ص ۱۳۷۱؛ التوصل الی حقیقه التوسل، ص ۲۱۵.

۳- همان، ۳۲۹.

«توسل به خداوند U از راه مقام پیامبر، در زندگی و بعد از ارتحالش و حتی توسل به مقام غیر پیامبر هم جایز است؛ به شرط آنکه نزد خدا مقامی داشته باشد.» (۱)

فخررازی، دانشمند و مفسر معروف اهل تسنن (۵۴۳ تا ۶۰۶ق)، رساله ای به نام زیاره القبور دارد. نیز، کتاب های کنز العمال، ج ۱۵ و احیاء العلوم، ج ۱ و صحاح سته و المغنی و الشرح الکبیر، ج ۲ و ۳، روایات متعددی از پیامبر در این باره نقل کرده اند.

اما ساختن گنبد و بارگاه بر مزار صالحان و پاکان، علاوه بر احترام به آنان، زمینه ساز استراحت زائران و عبادت کنندگانی است که از راه های دور و نزدیک می آیند. همچنین، از مصادیق آیه مبارک [فِی بُیُوتِ اَذْنِ اللّٰهِ اَنْ تُرْفَعَ وَ یَذْکَرَ فِیْهَا اسْمُهُ... (۲) می باشد؛ زیرا در این مکان ها، زن و مرد به ذکر خدا U و نماز و نیایش حق مشغول اند. نیز، این کار هم هنر اسلامی و شکوه آن را

ص: ۱۷

۱- تفسیر رحل المعانی، ج ۳، ص ۱۱۴.

۲- نور، ۳۶: «در خانه هایی که خدا رخصت داده است که [قدر و منزلت] آن ها رفعت یابد و نامش در آن ها یاد شود.»

نمایش می دهد و هم نوعی تعظیم شعائر(۱) به شمار می آید. روایات متعددی را سُنی و شیعه، در پاداش و تشویقِ ساختن و تعمیر قبور پیشوایان اسلام نقل کرده اند.

ص:۱۸

۱- حج، ۲۳.

۴. چستی زیارت

زیارت گرچه اصلی اخلاقی، عبادی، ارزشی و سیاسی است و در مکتب تشیع با شور و شکوه خاصی درخشیده و با منطق و استدلال همراه شده است، بیش از آن، عشق و اشتیاق زائر به زیارت شونده در آن مطرح است و بیانگر رابطه دوستی و قلبی خاصی است که همه هزینه ها و رنج های سفر را آسان می کند. از رهگذر محبت است که مجنون درودیوارِ خانه لیلی، معشوق و محبوب خود، را می بوسد و پیوسته نام او را یاد می کند. مادر، تصویر و لباس فرزندش را می بوسد و این، شرک نیست، بلکه عشق است.

اسلام دین محبت است. امام صادق می فرماید: «هَلِ الدِّينُ إِلَّا الْحُبُّ؟» (= آیا دین چیزی جز محبت است؟) (۱) در قرآن می خوانیم: أَقْبَلْ لَا أَسْئَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَى. (۲) (= بگو به ازای آن [رسالت] پاداشی از شما خواستار نیستم؛ مگر دوستی به خویشاوندان).

ص: ۲۰

۱- بحارالانوار، ج ۶۹، ص ۲۳۷.

۲- شوری، ۲۳.

به راستی، چطور می توان دوستدار خداوند **U** بود، اما حبیب خدا **U** و پیامبر و اولیای دلباخته خدا را دوست نداشت؟ مگر مقام ابراهیم جز سنگی است که حضرت ابراهیم هنگام ساختن کعبه، زیر پای خود گذاشت؟ یا مگر استلام حجرالاسود، چیزی جز عشق و احترام و عرفان و عبادت است؟ فقیه و ادیب بزرگ اهل تسنن، تاج الدین فاکهانی، به دمشق می رود تا کفش منسوب به پیامبر را ببیند. سپس، آن را می بوسد و می گیرد و شعر می سراید. (۱)

زیارت یعنی رفتن به سراغ اسوه ها و الگوهای ارزشی. از آنجا که الگوخواهی و الگوپذیری، فطری هر انسان است، در مکتب جاوید اسلام اسوه های جاودانه ای معرفی شده اند: [لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ. (= پیامبر برای شما [در همه زمان ها و زمینه ها] سرمشق نیکوست). (۲) خود را ارزیابی کردن و ضعف ها و نقص های خود را دیدن و از دام های شیاطین درون و بیرون

ص: ۲۱

۱- . الغدير، ج ۵، ص ۱۵۵.

۲- . احزاب، ۲۱

رها شدن و به آن اسوه ها اقتدا کردن و سیرِ تعالی را طی نمودن، از اهداف زیارت می باشد. براین اساس، در زیارت نامه حضرت علی می خوانیم: «السَّلَامُ عَلَي مِيزَانِ الْأَعْمَالِ وَ مُقَلَّبِ الْأَحْوَالِ»^(۱)

الکسیس کارل، دانشمند مشهور، می نویسد: «در زندگی عالمان و فهردانان و پاکان، ذخیره ای تمام نشدنی از انرژی معنوی وجود دارد. این مردان، چون کوه هایی در میان دشت، سر به بالا کشیده اند و به ما نشان می دهند تا کجا می توانیم بالا برویم و نیز، هدفی که طبیعتاً شعور انسانی به آن متمایل است، چقدر عالی است. فقط چنین مردانی می توانند برای زندگی درونی ما غذای معنوی موردنیازش را تهیه کنند.»^(۲)

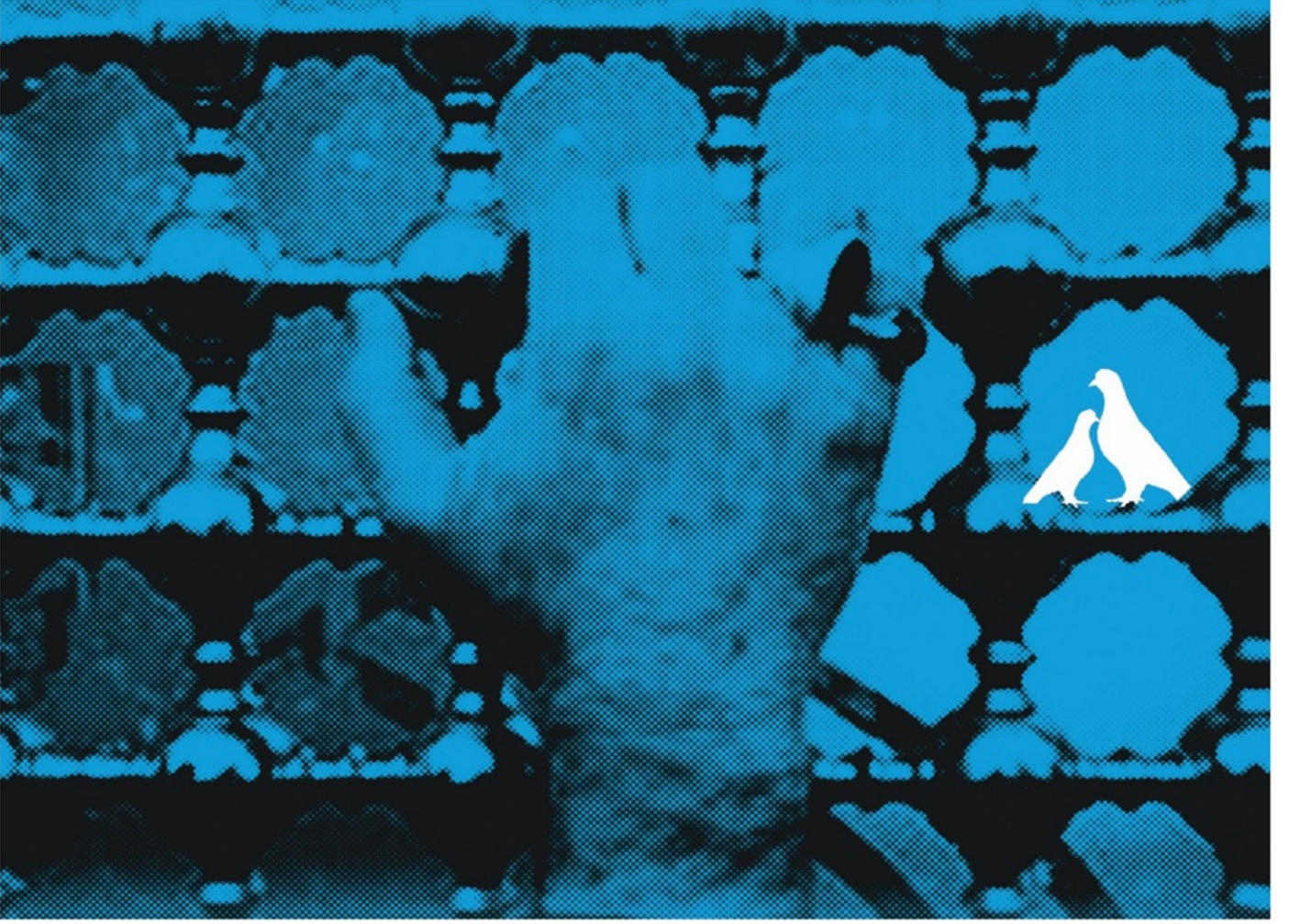
ص: ۲۲

۱- مصابیح الجنان، ۲۹۴.

۲- راه ورسم زندگی، ترجمه پرویز دبیری، ص ۱۰۱.

۵. آثار زیارت

زیارت قبر پیشوایان و بزرگان دین فواید فراوانی دارد:

۱. توحید و خداشناسی تحکیم شده و به موازات آن، جایگاه نبوت و امامت و ولایت شناخته می شود و اعتقاد به معاد و شفاعت فزونی می یابد؛

۲. احساس اصالت فرهنگی و خودباوری مکتبی و هویت یابی و شخصیت پذیری از پیشینه های پاک تاریخی افزایش می یابد؛

۳. تحول روحی و توفیق به توبه و رهایی از سقوط در گرداب گناه و بدبختی ها و زشتی ها در زیارت حاصل می آید؛

۴. در فرایند زیارت، تجدیدعهد با محور توحید و امامت پیشوایان دین و نیز استوارماندن در کشش های مختلف زندگی حاصل می آید. امام رضا می فرماید: «انَّ لِكُلِّ إِمَامٍ عَهْدًا فِي عُنُقِ أَوْلِيَائِهِ وَ شِيعَتِهِ وَ انَّ مِنْ تَمَامِ الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ وَ حُسْنِ الْأَدَاءِ زِيَارَةَ قُبُورِهِمْ...» (= به راستی، برای هر امامی به گردن دوستان و پیروانش پیمانی است که از شرط های

ص: ۲۵

وفا به این پیمان، زیارت قبور آنان است. (۱)

۵. با گریه و مناجات با خدا، یأس ها می شکنند و غم ها رفع می شود و عقده های روحی تخلیه می گردد؛

۶. با توسل و شفاعت و تقرب جستن به درگاه پروردگار، نشاط و آرامش بر دل زائر می نشیند؛

۷. حضور در مزارها و اجتماع مؤمنان، نمادی از قدرت و عظمت و نیز عامل وحدت دینی و ملی و برطرف کننده اختلاف ها و کدورت هاست؛

۸. زمینه پاکی و کاهش جرایم و آسیب های اجتماعی را فراهم می کند؛

۹. زمینه ای برای توسعه اقتصادی، به ویژه تولید کالاهای فرهنگی و همچنین، عامل انفاق ها

ص: ۲۶

۱- . بحارالانوار، ج ۹۷، ص ۱۱۷.

۱۰. زیارت ها زمینه ساز آشنایی بیشتر با معارف دینی و مفاخر تاریخی و رشد دانش و فرهنگ مکتبی است؛

۱۱. زیارتگاه ها به مراکز فرهنگی و حوزه های علمیه تبدیل می شوند. در کنار مزار رسول خدا این کار آغاز شد و در زمان امام باقر و امام صادق، هزاران دانشجو از سراسر بلاد گرد می آمدند و علوم اسلامی را فرامی گرفتند. بیدارگری های فاطمه زهرا از کنار قبر پیامبر آغاز شد. از کنار مزار حضرت علی و حوزه های علمیه نجف و سامرا، مبارزه علیه استعمار بریتانیای کبیر شکل گرفت. فعالیت های سیاسی و مبارزاتی ضد ظلم و استعمار، مانند فتوای تاریخی میرزای شیرازی و تحریم تنباکو که انگلیس را به زانو درآورد و حادثه مسجد گوهرشاد و همچنین قیام عظیم امام خمینی از مدرسه فیضیه، همه در کنار این قبور منور و مقدس صورت گرفت.

۶. مرز توحید و شرک

زدن برچسب اتهامِ شَرک و بدعت به هر حرکتی و هر نوع احترام و آدابی، دور از منطق و خرد است؛ زیرا حدّ شرک را قرآن و سنّت بیان کرده اند. قرآن مجید پیروان خود را از قضاوت عجولانه و اتهام بیجا به دیگران منع کرده است: [وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا تَبْتَغُونَ عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا.] (= به کسانی که اظهار اسلام می کنند [و از صلح و سلام سخن می گویند] نگویید مؤمن نیستید؛ تا از این راه بخواهید از سرمایه ناپایدار دنیا بهره و غنیمتی به دست آورید.)^(۱)

پیامبر اکرم حضرت علی را برای فتح قلعه های خیر فرستادند. علی پرسیدند: «حدّ نبرد با آنان چیست؟» فرمودند: «با آنان پیکار کن، تا آنجا که شهادتین را بگویند. در این صورت، جان و مالشان مصون و محترم است؛ مگر جایی که جان و مالشان به حق گرفته شود و حسابشان با خداست.»^(۲) این، سیره پیامبر و اصحاب و تابعان بوده است.

ص: ۳۰

۱- . نساء، ۹۴.

۲- . صحیح بخاری، کتاب الایمان، ص ۱۰؛ صحیح مسلم، ج ۷، ص ۱۷، باب فضائل علی؛ کشف الارتیاب، ص ۱۰۱.

آیا تنها وهابیانِ معدود و تندرو، مؤمن هستند و تمام مسلمانان مشرک اند؟^(۱) آیا فقط آنان کتاب و سُنّت را فهمیده اند که فتوا به تخریب مزار پیشوایان دین و کشتن زنان و مردان و کودکان بی گناه می دهند؟

در تبیین توسل و مرز شرک در اسلام، نقل کلام استاد شهید مطهری مناسب می باشد. وی می نویسد: «موجودی که به تمام هویتش، وابسته به اراده حق است و هیچ حیثیت مستقلی از خود ندارد، تأثیر مافوق طبیعی او مانند تأثیر طبیعی او، پیش از آنکه به خودش مستند باشد، مستند به حق است و او جز مجرای برای مرور فیض حق به اشیا نیست. آیا واسطه بودن جبرئیل در وحی و علم و واسطه بودن میکائیل در رزق و واسطه بودن اسرافیل در احیا و واسطه بودن ملک الموت در قبض ارواح، شرک است؟»^(۲)

ص: ۳۱

۱- همان، ص ۱۰۸ تا ۱۱۴.

۲- مقدمه ای بر جهان بینی، ص ۱۰۴.

جهان از نظر جهان بینی اسلامی، ماهیت از اوایی دارد: *إِنَّا لِلَّهِ*. قرآن کریم در آیات متعدد، کارهای اعجاز آمیزی از قبیل زنده کردن مرده و شفادادن کور مادرزاد را به برخی پیامبران نسبت می دهد، اما همراه آن، کلمه *بِإِذْنِهِ* را اضافه می کند. (۱) این کلمه نمایشگر ماهیت از اوایی این کارهاست؛ تا کسی نپندارد که انبیا از خود، استقلالی دارند. پس، مرز بین توحید و شرک نظری، از اوایی است و مرز بین توحید و شرک عملی، به سوی اوایی: *وَأِنَّا إِلِيهِ رَاجِعُونَ*.

توجه به هر موجودی، اعم از توجه ظاهری و معنوی، هر گاه به صورت توجه به یک راه برای رفتن به سوی حق باشد و نه یک مقصد، توجه به خدا است. در هر حرکت، توجه به راه از آن جهت که راه است و توجه به نشانه های راه برای گم نشدن و دورنیفتادن از مقصد، از آن جهت که این ها علامت و نشان هستند، ضامن «به سوی مقصد بودن و به سوی مقصد رفتن» است.

ص: ۳۲

پیامبران و اولیا، راه های خدال هستند: «أَنْتُمْ السَّبِيلُ الْأَعْظَمُ وَالصِّرَاطُ الْأَقْوَمُ» و آنان علامت های سیرِ اِلی الله هستند: «وَاعْلَمُوا لِعِبَادِهِ وَمَنَاراً فِي بِلَادِهِ وَادْلَاءَ عَلَى صِرَاطِهِ.» پس، مسئله این نیست که توسل و زیارت اولیا و انتظار مافوق طبیعی از آنان، شرک است.

مسئله چیز دیگری است: آنان چنان صعودی در مراتب قرب الهی کرده اند که تا این حد، شایسته موهبت واقع شده اند. از قرآن کریم می توان فهمید که خدال به پاره ای از بندگان خود چنین مقامات و درجاتی عنایت کرده است. [\(۱\)](#)

ص: ۳۳

۱- مطهری، مجموعه آثار، ج ۲، ص ۱۳۲.

۷. بی‌معنایی مرگ برای صالحان

پیامبر و امامان معصوم و صالحان، بعد از رحلت و شهادتشان، در حکم زندگان اند و برای روا شدن حاجات، از ارواح بلندشان می توان درخواست وساطت کرد. این موضوع در جای خود ثابت شده است. (۱) علمای سنی و شیعه نوعی حیات برزخی برتر از شهدا برای آنان قائل اند: (۲) [وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْواتًا بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ]. (= هرگز کسانی را که در راه خدا کشته شده اند، مرده مپندار؛ بلکه زنده اند تا نزد پروردگارشان روزی داده شوند). (۳)

بنابه احادیث بسیاری، پیامبر و امامان معصوم سخن ها و سلام ها را می شنوند و از دور نزدیک، جواب می دهند (۴) و حتی اعمال امت بر آنان عرضه می شود. (۵) پیامبر

ص: ۳۶

-
- ۱- . کشف الارتیاب، ص ۱۰۸ و ۱۱۴.
  - ۲- . کشف الارتیاب، ص ۱۱۲ و ۴۸۳؛ محمد بن عبدالوهاب، الهدیه الشیعه، رساله دوم، ص ۴۱، به نقل از تفسیر نمونه، ص ۵۴۵.
  - ۳- . آل عمران، ۱۶۹.
  - ۴- . تفسیر البیضاوی، ج ۱، ص ۸۵؛ دیده ها و دریافت ها، ص ۱۷۴.
  - ۵- . کشف الارتیاب، ص ۱۰۹.

با اجساد مرده مشرکان در کنار چاه بدر سخن گفتند و در جواب عمر، فرمودند: [وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا أَنْتُمْ بِأَسْمَعُ لِمَا أَقُولُ مِنْهُمْ.] (= سوگند به آن که جان محمد در دست اوست، شما به آنچه می گویم، از آن ها شنواتر نیستید.) (۱) امام علی نیز با کشتگان جنگ جمل (۲) سخن گفتند. نیز، در مجامع روایی می خوانیم: [وَأَعْلَمُ أَنَّ رُسُلَكَ وَخُلَفَاءَكَ أَحْيَاءٌ عِنْدَكَ يَرْزُقُونَ يَرُونَ مَكَانِي فِي وَقْتِي هَذَا وَزَمَانِي وَ يَسْمَعُونَ كَلَامِي]... (۳)

به علاوه، روح آدمی با مرگ نابود نمی شود؛ بلکه به عالم بالا می رود و قدرتمندتر می شود. ارواح قوی بزرگان، ناظر اعمال ما هستند. منشأ فضائل پیامبر جسم او نیست تا با رحلتش پایان پذیرد؛ سرچشمه این برکات، روح شکوهمند آن حضرت می باشد که باقی است؛ بنابراین،

ص: ۳۷

۱- بخاری، صحیح، ج ۵، ۹۷، باب قتل ابوجهل.

۲- ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، ج ۱، ص ۲۴۸.

۳- بحار الانوار، ج ۱۰۲، ص ۸۲؛ کشف الارتیاب، ص ۲۷۸.

مقام پیامبر و اولیای الهی در زمان حیات و مرگ یکسان است.

[فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا] (= پس چگونه باشد آنگاه که از هر امتی، گواهی بیاوریم و تو را گواه بر اینان قرار دهیم). (۱) این آیه به این موضوع تصریح دارد که ادای شهادت و گواهی، مستلزم آن است که شاهد امت، در طول

زمان نظارت، حضور داشته باشد. این مسئله زمانی آشکارتر می شود که می بینیم قرآن، سرای آخرت را حیات حقیقی می داند و می فرماید: [وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ]. (= و زندگی حقیقی همانا [در] سرای آخرت است. ای کاش می دانستند). (۲) مرگ دروازه ورود به آخرت است و غروب از نشئه ای و طلوع در عالم دیگر.

شیعه امامیه و پیروان اهل بیت پیامبر، همانند سایر مذاهب اسلامی، سجده بر غیر خدا

ص: ۳۸

۱- . نساء، ۴۱.

۲- . عنکبوت، ۶۴.

را حرام می‌داند؛ حتی اگر به قصدِ پرستش غیر هم نباشد، جایز نیست. گواه آن، کتب فقهای شیعه است و سلیقهٔ برخی عوام، دلیلی بر دیدگاه شیعه نمی‌باشد. (۱)

اساساً، زیارت نامه‌های رسیده از امامان معصوم سراسر توحید و تسیح خداوند^۱ و بیان معارف دین و سلام و صلوات بر پیامبر و اولیا و عباد صالح خداست که وسیلهٔ هدایت و نجات انسان‌ها از شرک و گمراهی بودند و به مشیت الهی، بعد از وفاتشان، مرقد مطهرشان محل رحمت، برکت، اجابت دعا و پناهگاه محبان می‌باشد. در واقع، مرقد پیامبر و عترت پاکش مکانی بسیار مناسب برای

ص: ۳۹

۱- اگر برخی عوام، گاه، در بعضی مزارِ پیشوایان دین، ناآگاهانه و از روی محبت خم می‌شوند و به زمین می‌افتند، هرگز سجده نبوده و نوعی عتبه بوسی و سجدهٔ شکر و احترام و تشکر است که آن هم نباید انجام شده و باید ترک شود؛ همانند قفل زدن و نخ‌گره زدن به دروپنجرهٔ برخی بقعه‌ها و حاجت‌طلبیدن‌های جاهلانه و ممنوع که در گذر زمان، به سبب ناآگاهی و کوتاهی فکری، در مراسم زیارت راه یافته است. این پدیده‌ها مانند آب زلالی است که از چشمه جاری می‌شود و در عبور از سرزمین‌های مختلف، با عادات و افکار شخصی و ملی آمیخته می‌شود و از پاک‌ترین، دور.

معرفی مدل های ارزشی و عالی زندگی است و با تولی و تبری، یعنی پیروی از خوبان و خوبی ها و بیزاری از دشمنان خدا و زشتی ها، سیر به سوی خدا و بهشت جاودان هموارتر می شود.

ص: ۴۰

٨. مخالفان ناکام

آری؛ دشمنان اسلام و تشیع وقتی آن همه آثار و برکات را از زیارت راستین و حضور در زیارتگاه‌ها مشاهده کردند، تصمیم به تخریب و توقف این حرکت سازنده و پویا گرفتند و قبر امام حسین و امامان بقیع و اخیراً نیز عسکرین را تخریب کردند. آنان سعی می‌کنند بدین وسیله فرهنگ و تفکر شیعه را نابود یا منزوی سازند؛ اما با عنایت خداوند و هوشیاری مسلمانان، نقشه‌های خائانه و جاهلانۀ آنان نقش بر آب شده است و تفکر شیعی هر روز بیش از گذشته، در حال گسترش و اوج‌گیری است.

برای مطالعه بیشتر

فرهنگ زیارت، جواد محدثی، انتشارات تهران، انتشارات مشعر

شفاعت و زیارت، آیت الله جعفر سبحانی، تهران، انتشارات کانون اندیشه جوان.

بسمه تعالی

هَلْ يَشْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ ه. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
  ۲. ارتباط با مراکز هم سو
  ۳. پرهیز از موازی کاری
  ۴. صرفاً ارائه محتوای علمی
  ۵. ذکر منابع نشر
- بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه
۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی
۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و ...
۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...
۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com
۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و ...
۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی
۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و ...
۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)
۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)
۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و ... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نمایم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

